OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Lausunto

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
Lainsäädäntöneuvos Leena Mäkipää

7.10.2026

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle ympäristörikosdirektiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 157/2026 vp)

Maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä asiantuntijalausuntoa otsikkoasiassa. Oikeusministeriö toteaa asiassa kunnioittavasti seuraavan:

1. Yleistä

Ympäristön suojelusta rikosoikeudellisin keinoin ja direktiivien 2008/99/EY ja 2009/123/EY korvaamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1203, jäljempänä *ympäristörikosdirektiivi*, sisältää vähimmäissäännöt, jotka koskevat rikosten ja seuraamusten määrittelyä, jotta ympäristöä voidaan suojella entistä tehokkaammin, sekä säännöt toimenpiteistä, joiden avulla voidaan ennalta estää ja torjua ympäristörikollisuutta ja panna tehokkaasti täytäntöön unionin ympäristölainsäädäntöä.

Hallituksen esityksessä HE 157/2026 vp ehdotetuilla laeilla pantaisiin pääosin kansallisesti täytäntöön ympäristörikosdirektiivin mukaiset velvoitteet. Esityksen jatkovalmistelun aikana kävi ilmi, että kansallinen sääntely ei kaikilta osin vastaa eräiden direktiivin 3 artiklan 2 kohdan n alakohtaan sisältyviin kriminalisointivelvoitteisiin liittyvien

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

muiden velvoitteiden edellytyksiä. Nämä velvoitteet koskevat sellaisten niin sanotussa lintudirektiivissä (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/147/EY luonnonvaraisten lintujen suojelusta) mainittujen lintujen, jotka kansallisesti ovat metsästyslain (615/1993) mukaisesti rauhoittamattomia lintuja, laitonta tappamista, tuhoamista, ottamista ja hallussapitoa sekä laitonta riistalintujen kauppaa. Huomioon ottaen asian ilmikäyminen työryhmävaiheen jälkeen sekä direktiivin täytäntöönpanoa koskeva aikataulu näihin liittyviä muutosehdotuksia ei katsottu olevan mahdollista sisällyttää nyt käsiteltävään hallituksen esitykseen.

Direktiivin täytäntöönpanon määräaika on ollut 21.5.2026. Esityksessä ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian. Euroopan komissio on antanut 15.7.2026 Suomelle virallisen huomautuksen direktiivin täytäntöönpanon viivästymisestä.

Direktiivillä korvataan vanha, vuonna 2008 annettu ympäristörikosdirektiivi (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/99/EY ympäristönsuojelusta rikosoikeudellisin keinoin). Direktiiviehdotuksen antaminen vuonna 2021 perustui Euroopan komission asiaa koskevaan arviointiin, jonka mukaan vanhalla ympäristörikosdirektiivillä ei ollut juurikaan vaikutusta käytännössä. Tutkittujen ympäristörikosten määrä, joista oli annettu rangaistus, oli pysynyt hyvin vähäisenä ja seuraamusten tasot olivat komission mukaan liian alhaiset. Rajat ylittävää yhteistyötä ei myöskään tehty järjestelmällisesti. Lisäksi komissio havaitsi merkittäviä puutteita esimerkiksi vanhan ympäristörikosdirektiivin täytäntöönpanossa kaikissa jäsenvaltioissa ja rikosprosessiketjun kaikilla tasoilla sekä resursseihin, alan asiantuntemukseen, tiedotustoimiin, priorisointiin sekä yhteistyöhön ja tiedonvaihtoon liittyviä puutteita.

Uuden ympäristörikosdirektiivin sääntely on vuoden 2008 ympäristörikosdirektiiviin verrattuna merkittävästi yksityiskohtaisempaa ja kattavampaa. Uuteen direktiiviin sisältyy vanhaan verrattuna useita uusia kriminalisointivelvoitteita. Sekä uuteen että vanhaan ympäristörikosdirektiiviin sisältyvissä rikosten määritelmissä rangaistavaksi säädettävät teot koskevat Euroopan yhteisön tai unionin aineellisen ympäristölainsäädännön rikkomista.

Sekä luonnollisille henkilöille että oikeushenkilöille määrättävien seuraamusten osalta uuden direktiivin sääntely on aiempaan verrattuna yksityiskohtaisempaa.

Luonnollisten henkilöiden osalta uuteen direktiiviin sisältyvät täsmälliset vaatimukset direktiivin mukaisten tahallisten rikosten enimmäisrangaistusten vähimmäistasoista, jollaisia ei vuoden 2008 ympäristörikosdirektiiviin sisälly. Myös oikeushenkilöille määrättävien seuraamusten osalta uuteen direktiiviin sisältyy yksityiskohtaista sääntelyä, jossa säädetään konkreettisesti oikeushenkilölle määrättävien sakkojen enimmäistason vähimmäismäärästä. Tämäkin sääntely on uudenlaista vuoden 2008 ympäristörikosdirektiiviin verrattuna. Uuteen ympäristörikosdirektiiviin sisältyy vuoden 2008 direktiiviin verrattuna eräitä muitakin uusia velvoitteita, jotka koskevat esimerkiksi raskauttavia ja lieventäviä asianhaaroja, varojen jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista, vanhentumisaikoja, lainkäyttövaltaa, tutkintakeinoja, ennalta estämistä, resursseja, koulutusta sekä toimivaltaisten viranomaisten välistä yhteistyötä.

Täytäntöönpantavassa ympäristörikosdirektiivissä ei säädetä uusista aineellisista ympäristöalan velvollisuuksista tai kielloista. Direktiivin ydinsisältöä on se, että EU:n keskeisen ympäristölainsäädännön rikkominen on säädettävä jäsenvaltioissa rangaistavaksi direktiivissä määritellyin, verraten ankarin rangaistusuhin.

Direktiivin täytäntöönpanon kannalta on huomioitava, että Ahvenanmaan maakunnalla on toimivaltaa muun muassa ympäristön- ja luonnonsuojeluun sekä metsästykseen liittyvän rangaistussääntelyn osalta, eli maakunta vastaa näiltä osin direktiivin täytäntöönpanosta omalta osaltaan.

Lausuntokierroksella olleeseen luonnokseen hallituksen esitykseksi sisältyi lakiehdotuksia, joiden mukaisesti ehdotettiin muutettavaksi lakia EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista (jäljempänä metsäkatolaki), jota koskeva hallituksen esitys (HE 77/2025 vp) oli mainitun lausuntokierroksen aikaan eduskunnan käsiteltävänä. Kyseinen hallituksen esitys kuitenkin peruutettiin kesäkuussa 2026 johtuen EU:n niin sanottuun metsäkatoasetukseen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/1115 tiettyjen metsäkatoon ja metsien tilan heikkenemiseen liittyvien hyödykkeiden ja tuotteiden asettamisesta saataville unionin markkinoilla ja viennistä unionista sekä asetuksen (EU) N:o 995/2010 kumoamisesta) loppuvuonna 2025 hyväksytyistä sisällöllisistä ja aikataulua koskeneista muutoksista, joiden johdosta mainittua hallituksen esitystä oli tarpeen päivittää. Ympäristörikosdirektiivin täytäntöönpanoa koskeneeseen esitysluonnokseen sisältyneitä metsäkatolain muuttamista koskevia ehdotuksia sekä tähän liittynyttä rikosrekisterilain (770/1993) muuttamista

koskevaa ehdotusta koskeva jatkovalmistelu katsottiin tarkoituksenmukaiseksi sisällyttää metsäkatolakia koskevan hallituksen esityksen jatkovalmisteluun. Käsillä oleva hallituksen esitys ei näin ollen sisällä mainittuja ehdotuksia. Uusi metsäkatolakia koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle lokakuussa 2026. Kyseisen esityksen mukaisten lakiehdotusten on tarkoitus tulla voimaan EU:n metsäkatoasetuksen soveltamisen alkamisen mukaisesti. Eduskuntakäsittelyssä on tarpeen huomioida esitysten yhteensovittaminen tarpeellisilta osin.

2. Keskeiset ehdotukset

2.1 Ympäristörikossääntelyyn ehdotetut muutokset

Esitykseen sisältyvät ehdotukset merkitsisivät huomattavia muutoksia ympäristörikossääntelyyn. Rikoslain (39/1889) ympäristörikoksia koskevaan 48 lukuun sisältyviin ympäristön turmelemista ja luonnonsuojelurikosta koskeviin säännöksiin ehdotetaan useita muutoksia, joilla säädettäisiin rangaistavaksi uusia tekotapoja tai täsmennettäisiin voimassa olevia säännöksiä. Lisäksi rikoslakiin ehdotetaan useita uusia rangaistussäännöksiä sekä eräitä muita muutoksia.

Esityksessä on keskeisesti kyse siitä, että rikoslaissa säädettäisiin rangaistavaksi tekoja, jotka nykyisin on säädetty aineellisessa ympäristölainsäädännössä rangaistavaksi. Rangaistussääntelyn muuttaminen ehdotetulla tavalla merkitsisi rangaistusasteikkojen merkittävää ankaroitumista useiden tekojen kohdalla erityisesti rikoslain 48 luvun osalta. Joiltakin osin rangaistavien tekojen ala laajenisi.

2.1.1 Ympäristön turmelemista ja luonnonsuojelurikosta koskevat muutokset

Ympäristön turmelemisena ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi se, että eräitä EU-lainsäädäntöön perustuvia jätteiden keräystä, kuljetusta tai käsittelyä tai jätehuoltoa koskevia kieltoja tai velvoitteita rikotaan (rikoslain 48 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohta ja uusi 3–5 kohta). Lisäksi ympäristön turmelemisena säädettäisiin rangaistavaksi eräiden kemikaaleja ja haitallisia aineita koskevien asetusten vastainen aineiden laiton markkinoille saattaminen ja markkinoilla saataville asettaminen (rikoslain 48 luvun 1 §:n 1 momentin uusi 8 kohta) sekä eräitä säteilylain (859/2018) tai uuden

ydinenergialain (775/2026) vastaisia tekoja (rikoslain 48 luvun 1 §:n 1 momentin uusi 10–11 kohta). Lisäksi ympäristön turmelemisena rangaistavaksi ehdotetaan säädettäväksi se, että joku ryhtyy muuttamaan ympäristöä ympäristövaikutusten arvioinnista annetussa laissa (252/2017) tarkoitetun hankkeen toteuttamiseksi ilman laissa edellytettyä lupaa tai suunnitelmaa (rikoslain 48 luvun 1 §:n uusi 4 momentti). Lisäksi esimerkiksi laitonta aineen ympäristöön päästämistä koskeva rangaistussäännös laajenisi koskemaan ympäristön suojelua koskevan EU:n antaman asetuksen vastaisia tekoja (rikoslain 48 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohta), ja eräisiin pykälän kohtiin lisättäisiin tekotavoiksi se, että menetellään vastoin laissa tai EU-asetuksessa edellytettyä lupaa (rikoslain 48 luvun 1 §:n 1 momentin 1, 2 ja 7 kohta). Yrityksen rangaistavuus laajenisi koskemaan valtaosaa ympäristön turmelemisen sisältämiä tekotapoja (rikoslain 48 luvun 1 §:n 2 momentti).

Ympäristön turmelemisen rangaistavuuden edellytyksiin ei esitetä muita muutoksia. Syyksiluettavuuden osalta edellytettäisiin myös uusien tekotapojen osalta pääosin tahallisuutta tai törkeää huolimattomuutta. Tunnusmerkistö edellyttää kaikkien tekotapojen osaltaan vähintään niin sanottua abstraktia vaaraa ympäristölle tai terveydelle. Myös ympäristön turmelemisen ja törkeän ympäristön turmelemisen rangaistusasteikot säilyisivät ennallaan. Ympäristön turmelemisen rangaistusasteikko on sakosta enintään kahteen vuoteen vankeutta ja törkeän tekomuodon vankeutta neljästä kuukaudesta kuuteen vuoteen.

Luonnonsuojelurikosta koskevaan säännökseen ehdotetaan lisättäväksi tekotavoiksi luonnonsuojelulainsäädännön vastainen luontokohteen myytäväksi tarjoaminen ja luonnonvaraisten eläinten ja kasvien kauppaa koskevan niin sanotun CITES-asetuksen (luonnonvaraisten eläinten ja kasvien suojelusta niiden kauppaa sääntelemällä annettu neuvoston asetus (EY) N:o 338/97) vastainen eräiden kohteiden maahantuonti (rikoslain 48 luvun 5 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta). Lisäksi luonnonsuojelurikoksena säädettäisiin rangaistavaksi oikeudeton Natura 2000 -verkostoon kuuluvalla alueella olevan, alueen suojelun perusteena olevan, luontodirektiivissä (luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annettu neuvoston direktiivi 92/43/ETY) tarkoitetun eläinlajin yksilön tai yksilöiden häiritseminen siten, että se haittaa merkittävästi lajin suotuisan suojelutason säilyttämistä tai saavuttamista (rikoslain 48 luvun 5 §:n 1 momentin uusi 4 kohta).

2.1.2 Ehdotetut uudet rangaistussäännökset rikoslain 48 ja 48 a lukuihin

Rikoslain 48 lukuun ehdotetaan lisättäväksi uudet säännökset jäterikoksesta, törkeästä jäterikoksesta, ilmakehän heikentämisestä, törkeästä ilmakehän heikentämisestä, ympäristöä vaarantavan tuotteen markkinoillesaattamisrikoksesta ja törkeästä ympäristöä vaarantavan tuotteen markkinoillesaattamisrikoksesta. Näiden uusien säännösten taustalla ovat direktiivin velvoitteet siitä, että niiden mukaiset teot tulee säätää rangaistavaksi sellaisinaan tekorikoksina eli vaikka teosta ei voitaisi osoittaa aiheutuneen vähintään niin sanottua abstraktia vaaraa ympäristölle tai terveydelle. Uudet rangaistussäännökset kattaisivat osin samoja tekoja kuin ympäristön turmelemista koskeva säännös, joka kuitenkin edellyttää vähintään abstraktia vaaraa ympäristölle tai terveydelle. Lisäksi lukuun säädettäisiin uudet vieraslajirikosta ja ympäristön tuhoamista koskevat rangaistussäännökset.

Uudet rangaistussäännökset *jäterikoksesta ja törkeästä jäterikoksesta* koskisivat eräitä vaarallisia jätteitä koskevia laittomia tekoja, kuten vaarallisen jätteen keräystä, kuljettamista ja käsittelyä vastoin esimerkiksi eräitä jätelain (646/2011), vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain (541/2023) tai merenkulun ympäristönsuojelulain (1672/2009) säännöksiä tai ilman ympäristönsuojelulaissa (527/2014) edellytettyä lupaa, ja eräiden vaarallisia jätteitä koskevien jätehuoltovelvollisuuksien laiminlyöntiä (rikoslain 48 luvun uusi 4 a §:n 1 momentti ja 4 b §). Lisäksi mainitut pykälät koskisivat EU:n niin sanotun jätteensiirtoasetuksen (jätteiden siirroista sekä asetusten (EU) N:o 1257/2013 ja (EU) 2020/1056 muuttamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1013/2006 kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1157) ja EU:n niin sanotun aluskierrätysasetuksen (aluskierrätyksestä sekä asetuksen (EY) N:o 1013/2006 ja direktiivin 2009/16/EY muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1257/2013) vastaisia tekoja, kuten jätteen kansainvälistä siirtämistä ilman asiaa koskevaa viranomaisen hyväksyntää sekä aluksen siirtämistä purettavaksi muualle kuin hyväksyttyyn aluskierrätyslaitokseen (rikoslain 48 luvun uusi 4 a §:n 2 ja 3 momentti ja 4 b §).

Ilmakehän heikentämisenä ja törkeänä ilmakehän heikentämisenä rangaistavia olisivat eräät otsonikerrosta heikentäviä aineita ja fluorattuja kasvihuonekaasuja koskevien asetusten (otsonikerrosta heikentävistä aineista ja asetuksen (EY) N:o 1005/2009 kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU)

2024/590 ja fluoratuista kasvihuonekaasuista, direktiivin (EU) 2019/1937 muuttamisesta ja asetuksen (EU) N:o 517/2014 kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/573) vastaiset teot, esimerkiksi otsonikerrosta heikentävien aineiden ja fluorattujen kasvihuonekaasujen päästäminen ympäristöön, käyttäminen, tuonti ja vienti mainittujen asetusten vastaisesti (rikoslain 48 luvun uusi 4 c ja 4 d §).

Uudet säännökset *ympäristöä vaarantavan tuotteen markkinoillesaattamisrikoksesta ja törkeästä ympäristöä vaarantavan tuotteen markkinoillesaattamisrikoksesta* koskisivat ympäristön suojelemiseksi annetun lainsäädännön vastaista ympäristöä vaarantavan tuotteen saattamista markkinoille eli esimerkiksi tällaisen tuotteen markkinoille saattamista ilman laissa edellytettyä lupaa tai nimenomaisen kiellon tai vaatimuksen vastaisesti (rikoslain 48 luvun uusi 4 c ja 4 d §).

Näiden uusien perustekomuotoisten rikosten rangaistusasteikoksi ehdotetaan sakosta kahteen vuotta vankeutta. Törkeät tekomuodot koskisivat vain tahallisia tekoja, ja niiden rangaistusasteikot olisivat vankeutta neljästä kuukaudesta viiteen vuoteen.

Lisäksi ehdotetaan uutta *vieraslajirikosta* koskevaa rangaistussäännöstä (rikoslain 48 luvun uusi 4 g §). Vieraslajirikoksena rangaistavia olisivat eräät EU:n niin sanotun vieraslajiasetuksen (haitallisten vieraslajien tuonnin ja leviämisen ennalta ehkäisemisestä ja hallinnasta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1143/2014) sekä vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetun lain (1709/2015, jäljempänä vieraslajilaki) vastaiset oikeudettomat teot. Rangaistavaa olisi EU:n vieraslajiasetuksen vastainen haitallisen vieraslajin päästäminen ympäristöön, saattaminen markkinoille, tuominen EU:n alueelle, hallussa pitäminen, käyttäminen, vaihtaminen, kasvattaminen, viljeleminen ja kuljettaminen EU:n alueelta tai sen sisällä sekä tällaisen vieraslajin lisääntymisen salliminen tarkoituksena sen kasvattaminen tai viljeleminen. Ympäristöön päästämistä ja markkinoille saattamista lukuun ottamatta teot olisivat rangaistavia myös, kun on kyse toimimisesta vastoin vieraslajiasetuksen nojalla myönnettyä lupaa tai asetuksessa tarkoitetun hyväksynnän ehtoa. Kansallisesti merkityksellisten haitallisten vieraslajien osalta rangaistavaa olisi vieraslajilain sisältämän kiellon vastainen oikeudeton haitallisen vieraslajin päästäminen ympäristöön, hallussa pitäminen, kasvattaminen, kuljettaminen omaan lukuunsa tai

luovuttaminen omaan lukuunsa kuljetettavaksi, markkinoille saattaminen, myyminen tai muuten luovuttaminen.

Rangaistavuus edellyttäisi tahallisuutta tai eräissä tapauksissa törkeää huolimattomuutta ja että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa vahinkoa ympäristölle tai kuoleman tai vakavan vamman tai vakavan sairauden ihmiselle. Vieraslajirikoksen rangaistusasteikoksi ehdotetaan sakkoa tai enintään kolme vuotta vankeutta. Tahallisen vieraslajirikoksen yritys olisi rangaistava.

Ympäristörikosdirektiivi edellyttää hyvin ankaraa enimmäisrangaistusta sellaisille tahallisille teoille, jotka aiheuttavat erityisen vakavia ympäristövahinkoja. Tämän velvoitteen täytäntöönpanemiseksi ehdotetaan uutta *ympäristön tuhoamista* koskevaa rangaistussäännöstä, jonka rangaistusasteikko olisi yhdestä vuodesta kahdeksaan vuoteen vankeutta (rikoslain 48 luvun uusi 5 b §). Ympäristön tuhoamisena rangaistavia olisivat tahalliset teot, jotka täyttävät törkeän ympäristön turmelemisen, törkeän luonnonsuojelurikoksen tai vieraslajirikoksen tunnusmerkistön ja jotka aiheuttavat erityisen vakavan vahingon Natura-alueelle, kooltaan tai ympäristöarvoltaan huomattavalle ekosysteemille tai ilman, veden tai maaperän laadulle tai edellä mainitun alueen tai ekosysteemin tuhoutumisen.

Rikoslain luonnonvararikoksia koskevaan 48 a lukuun lisättäisiin puolestaan uudet *metsäkatorikosta ja törkeää metsäkatorikosta* koskevat säännökset (rikoslain 48 a luvun uusi 3 c ja 3 d §). Näissä pykälissä säädettäisiin rangaistavaksi se, että EU:n niin sanotun metsäkatoasetuksen (tiettyjen metsäkatoon ja metsien tilan heikkenemiseen liittyvien hyödykkeiden ja tuotteiden asettamisesta saataville unionin markkinoilla ja viennistä unionista sekä asetuksen (EU) N:o 995/2010 kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/1115) 3 artiklan vastaisesti saatetaan markkinoille, asetetaan saataville markkinoilla tai viedään muu kuin vähäinen määrä asetuksessa tarkoitettua tuotetta tai hyödykettä, kuten naudanlihaa tai puutavaraa. Kyse olisi uudesta kriminalisoinnista.

Säännöksessä tarkoitettu menettely olisi rangaistavaa tahallisena tai törkeästä huolimattomuudesta tehtynä. Perustekomuodossa rangaistusasteikko olisi sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Törkeässä tekomuodossa, joka koskisi vain tahallisia tekoja, rangaistukseksi tuomittaisiin vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään

viisi vuotta. Törkeän metsäkatorikoksen kvalifiointiperusteet koskisivat tilanteita, joissa rikoksen kohteena on erityisen suuri määrä metsäkatorikosta koskevassa säännöksessä tarkoitettua hyödykettä tai tuotetta, joissa tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä taikka joissa rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti. Lisäksi edellytettäisiin, että rikos on kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Rangaistavaa olisi tahallisen metsäkatorikoksen ja tahallisen törkeän metsäkatorikoksen yritys. Rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen voimaantulo- ja siirtymäsääntelyssä on huomioitu EU:n metsäkatoasetuksen portaittaista soveltamisen alkamista koskeva sääntely.

2.1.3 Muut rikoslakiin ehdotetut muutokset

Oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevaan rikoslain 9 lukuun sisältyvää sääntelyä oikeushenkilölle tuomittavan yhteisösakon asteikosta täydennettäisiin merkittävällä tavalla ympäristörikosdirektiivin kriminalisointivelvoitteita täytäntöönpanevien rikosten osalta. Mainittuun lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 a §, jossa säädettäisiin yhteisösakon asteikosta, jota sovellettaisiin kyseisessä pykälässä tarkoitettujen, ympäristörikosdirektiivin kriminalisointivelvoitteita täytäntöönpanevien rikosten kohdalla. Näiden rikosten johdosta tuomittavan yhteisösakon alimmaksi rahamääräksi säädettäisiin 2 000 ja ylimmäksi rahamääräksi 3 000 000 euroa. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi, että tuomittaessa yhteisösakkoa mainituista rikoksista erittäin suuria oikeushenkilöitä koskisi erityinen asteikko, jossa alin rahamäärä olisi 15 000 ja ylin rahamäärä 40 000 000 euroa, kuitenkin enintään viisi prosenttia oikeushenkilön maailmanlaajuisesta liikevaihdosta tai muusta vastaavasta tuotosta yhteisösakon määräämistä edeltäneellä tilikaudella. Muutoksen kattamien ympäristörikosten kohdalla sovellettavat yhteisösakon asteikot poikkeaisivat näin huomattavalla tavalla muihin rikoksiin sovellettavasta yhteisösakon asteikosta (850–850 000 euroa). Ehdotettuihin uusiin rikoksiin ehdotetaan sovellettavaksi oikeushenkilön rangaistusvastuuta, joka tulisi kattamaan myös voimassa oleviin säännöksiin ehdotetut laajennukset.

Yhteistä yhteisösakkoa koskevaan rikoslain 9 luvun 8 §:ään tehtäisiin lisäksi uuden 5 a §:n säätämisen johdosta tarvittavat muutokset. Rikoslain 46 luvun 13 §:ään sisältyvät säännökset pakoterikoksia koskevasta erityisestä yhteisösakon asteikosta kumottaisiin ja siirrettäisiin ehdotettuun uuteen 5 a §:ään.

Ympäristörikkomusta koskevaan pykälään (rikoslain 48 luvun 3 §) lisättäisiin eräiden uusien ehdotettujen rikosten eli jäterikoksen, ilmakehän heikentämisen ja ympäristöä vaarantavan tuotteen markkinoillesaattamisrikoksen lievää tekotapaa koskeva säännös. *Tuottamuksellista ympäristön turmelemista* koskevaan pykälään (rikoslain 48 luvun 4 §) tehtäisiin muista ehdotetuista muutoksista aiheutuvat tekniset korjaukset.

Rikoslain 48 lukuun ja 48 a lukuun ehdotetaan lisäksi säädettäväksi uudet *soveltamisalasäännökset*, jotka koskisivat viranomaisen myöntämään lupaan perustuvan toiminnan rinnastamista ilman lupaa toimimiseen eräissä poikkeuksellisissa tilanteissa (uudet rikoslain 48 luvun 8 § ja 48 a luvun 4 b §). Näin tehtäisiin esimerkiksi silloin, kun lupaviranomaista on erehdytetty luvan myöntämisen kannalta olennaisista seikoista tai on kyse luvasta, joka ilmeisellä ja olennaisella tavalla rikkoo asiaankuuluvia aineellisoikeudellisia vaatimuksia. Tällaisen luvan nojalla toimiminen olisi näin ollen rangaistavaa siltä osin kuin ilman lupaa toimiminen on mainituissa rikoslain luvuissa säädetty rangaistavaksi. Kyse olisi poikkeuksellisista tilanteista, jotka koskisivat sitä, että luvan hakemisessa olisi käytetty säännöksessä tarkoitettua epäasiallista menettelyä tai keinoa tai että lupa itsessään olisi säännöksessä tarkoitetulla tavalla sisällöllisesti ilmeisen epäasianmukainen suhteessa asiaankuuluviin aineellisoikeudellisiin vaatimuksiin.

Myös rikoslain muihin lukuihin sisältyviä törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämistä ja terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskevia rangaistussäännöksiä (rikoslain 15 luvun 10 § ja 34 a luvun 2 §) täydennettäisiin johtuen ehdotuksesta säätää ympäristön tuhoaminen rangaistavaksi. Terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskevan säännöksen muuttamisen johdosta tehtäisiin tarvittavat muutokset rikoslain 1 luvun 7 §:ään (kansainvälinen rikos) sekä 34 a luvun 15 §:ään (terroristiset rikokset; oikeushenkilön rangaistusvastuu). Ehdotettuja uusia rangaistussäännöksiä koskevien muutosten johdosta säädettäisiin myös tarvittavat muutokset rikoslain 8 luvun 1 §:ään, joka koskee syyteoikeuden vanhentumista, sekä ulkomaiselta alukselta talousvyöhykkeellä tehtyä ympäristörikosta koskevaan rikoslain 48 luvun 10 §:ään.

2.2 Muuhun sääntelyyn ehdotetut muutokset

Pakkokeinolakia (806/2011) ehdotetaan muutettavaksi muun muassa siten, että törkeä jäterikos ja ympäristön tuhoaminen lisättäisiin telekuuntelun perusterikoksiksi.

Lisäksi poliisilakiin (872/2011), kansalaisuuslakiin (359/2003), rajavartiolakiin (578/2005) ja Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annettuun lakiin (342/2022) tehtäisiin muutokset, jotka aiheutuvat terroristisessa tarkoituksessa tehdyn ympäristön tuhoamisen säätämisestä rangaistavaksi.

Julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (1397/2016) ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (1398/2016) ehdotetaan säädettäväksi, että törkeää jäterikosta, törkeää ilmakehän heikentämistä, törkeää ympäristöä vaarantavan tuotteen markkinoillesaattamisrikosta ja ympäristön tuhoamista koskevat lainvoimaiset tuomiot johtaisivat mainituissa laeissa tarkoitetulla tavalla poissulkemiseen tarjouskilpailusta.

Vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetun lain (1709/2015) 11 §:n 2 momentin 2 kohtaa, jossa säädetään tiettyjen kansallisesti merkityksellisiä haitallisia vieraslajeja koskevien tekojen kiellosta, ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistettaisiin viittaus teon tarkoituksellisuuteen. Lisäksi lain viittausta rikoslakiin koskevaan pykälään ehdotetaan lisättäväksi viittaus ehdotettuun vieraslajirikosta koskevaan rangaistussäännökseen.

Lisäksi ehdotetaan lähinnä edellä mainituista rikoslain muutoksista johtuvia muutoksia rikosrekisterilakiin, säteilylakiin (859/2018), uuteen ydinenergialakiin (775/2026), Suomen talousvyöhykkeestä annettuun lakiin (1058/2004) ja merenkulun ympäristönsuojelulakiin (1672/2009) sekä viittauksia rikoslakiin koskevien säännösten muuttamista eräissä muissa ympäristöalan säädöksissä.